

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 25.03.2024

Makale Kabul Tarihi: 29.04.2024

SARIKAMIŐ HAREKÂTI TEMALI FİLATELİK TASARIMLAR ÜZERİNE BİR ARAŐTIRMA

Serkan AYCİL*

Öz

Çalışmanın amacı, Sarıkamış Harekâtı konulu filatelik tasarımları tespit etmeye çalışmaktır. Günümüze kadar yapılmış çalışmalarda Sarıkamış Harekâtı, genellikle askerî boyutuyla ele alınmıştır. Diğerlerinden farklı olan bu çalışmada Sarıkamış Harekâtı'nın filatelik tasarımlara yansımaları ele alınmıştır. Çalışmaya ait veriler, Bulgular başlığı altında sıralanmış olup bu veriler *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı ile Sarıkamış 2014 Pul Sergisi* ve *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* konularından oluşmaktadır. Çalışmanın verileri, 2014-2016 yılları arasında satışa sunulan bir adet anma pulu, iki adet anma bloku, bir adet özel tarih damgalı zarf ve üç adet ilk gün zarfından oluşmaktadır. *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı* konulu filatelik tasarımlar doğrudan Sarıkamış Harekâtı konusunu içeriyorken *Sarıkamış 2014 Pul Sergisi* ve *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* konulu filatelik tasarımlar Sarıkamış Harekâtı'nın askerî boyutuyla ilgili olmayıp, Sarıkamış Harekâtı'nın yaşandığı yerleri ve Sarıkamış Şehitler Anıtı temalarını içermektedir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemleri içerisinde bir veri toplama yöntemi olan doküman taraması üzerinden oluşturulmuştur. Elde edilen veriler (kitap, rapor, tez, bildiri ve makale) öncelikle güvenilirlik ve temsil edilebilirlik açısından kontrole tabi tutulmuş sonrasında kişisel arşiv ve kurumsal web sayfalarından toplanan görsellerle çalışmanın kurgusu oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra 22.12.2014 tarihli pul portföyünün içerisinde aynı yıl satışa sunulan anma puluyla birlikte bir adet seri numaralı anma bloku ve bir adet ilk gün zarfı da eklenmiştir. Bu bağlamda pul tasarımlarına ilişkin değerlendirmelerin hem Sarıkamış Harekâtı'nın farkındalığını arttırdığı hem de filatelik ürünlerin önemine dikkat çekerek etkili bir iletişim aracı olarak kullanılmasına olanak sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sarıkamış Harekâtı, Sarıkamış Şehitleri, Filateli, Posta Pulu.

* Muhasebe Tetkik, İstanbul PTT Başmüdürlüğü, Muhasebe ve Finans Müdürlüğü, sserkan.aycil@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3540-5548.

Bu çalışma için etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

A Research on Sarıkamış Operation Themed Philatelic Designs

Abstract

The aim of this study is to identify philatelic designs on the Sarıkamış Operation. In the studies conducted until today, the Sarıkamış Operation has generally been handled with its military aspect. This study, unlike the others, focuses on the reflection of the Sarıkamış Operation on philatelic designs. The data belonging to the study are listed under the title of Findings and these data consist of the 100th Anniversary of the Sarıkamış Operation, Sarıkamış 2014 Stamp Exhibition and Nature Reserves and National Parks. The data of the study consisted of one commemorative stamp, two commemorative bricks, one special date postmarked envelope and three first day covers that were offered for sale between 2014 and 2016. While the philatelic designs on the 100th Anniversary of the Sarıkamış Operation are directly related to the Sarıkamış Operation, the philatelic designs on the Sarıkamış 2014 Stamp Exhibition and Nature Reserves and National Parks are not related to the military aspect of the Sarıkamış Operation but include the themes of the places where the Sarıkamış Operation took place and the Sarıkamış Martyrs Monument. This study is based on document review, which is a data collection method within qualitative research methods. The data obtained (books, reports, theses, dissertations, papers, and articles) were first checked for reliability and representativeness, and then the structure of the study was created with images collected from personal archives and corporate web pages. In addition, a commemorative brick with a serial number and a first day cover was also included in the stamp portfolio dated 22.12.2014, along with the commemorative stamp offered for sale in the same year. In this context, it has been concluded that the evaluations on stamp designs both raise awareness of the Sarıkamış Operation and allow it to be used as an effective communication tool by emphasizing the importance of philatelic products.

Keywords: Sarıkamış Operation, Sarıkamış Martyrs, Philately, Postage Stamp.

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Giriş

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti'ne ait gemilerin 28-29 Ekim 1914 gecesi Sivastopol ve Odesa limanlarını top atışına tutmasının ardından 1 Kasım 1914'te Rus orduları saldırıya geçerek Karadeniz yönünden Erzurum istikametine doğru ilerlemeye başlamıştır (Demirtaş, 2015, s. 54; Öğün, 2019, s. 470). Karada yaşanan en önemli muharebelerden biri olan 6-12 Kasım 1914 tarihli Köprüköy Muharebeleri sırasında ilk etapta Rus askerleri durdurularak geri çekilmeye mecbur bırakılmıştır (Öksüz ve Usta, 2014, s. 28). Bu sırada 100.000 takım kışlık giysiyi Kafkas Cephesine taşıyan Bahr-i Ahmer, Bezm-i Alem ve Mithad Paşa isimli üç gemi, Karadeniz açıklarında seyrederken 7 Kasım 1914'te içerisindeki 3.000 askerle birlikte Rus filosu tarafından batırılmıştır (Günaydın, Eken, Yumuk ve Gemici, 2013, s. 14; Öğün, 2019, s. 470). Cephedeki durumu yakından inceleyen Hasan İzzet Paşa'nın kışlık donanım ve teizat eksikliği nedeniyle ordunun kış taarruzuna hazır olmadığını bu nedenle olası taarruzun bahara kalması gerektiği değerlendirmesinde bulunması üzerine Enver Paşa, Hasan İzzet Paşa'yı görevden alarak Üçüncü Ordu kumandanlığına kendisi geçmiştir. O sırada Genelkurmay İkinci Başkanı olan Albay Hâfız Hakkı Bey'i durumu yerinde incelemesi için de Kafkas cephesine görevlendirmiştir (Demirtaş, 2015, s. 72-132; Öğün, 2019, s. 470). Cepheyi yerinde teftiş eden Albay Hâfız Hakkı Bey, hazırladığı raporunda bir kolordu ile cepheden, iki kolordu ile yandan (Bardız-Oltu üzerinden) evrilmek suretiyle başarılı bir taarruzda bulunulabileceğini rapor etmiştir (Tetik, Kiper, Seven ve Demirtaş, 2005, s. 40; Taşyürek, 2019). Bunun üzerine durum değerlendirmesinde bulunan Başkomutan Vekili Enver Paşa, doğudaki Rus kuvvetlerinin zayıf olduğunu düşünmüş ve yapılacak bir taarruzla kaybedilen toprakların geri alınabileceğini planlamıştır. Bu plan üzerine, 22 Aralık 1914'te Sarıkamış Harekâtı başlamıştır (Sadıgov, 2019, s. 286-287). Gerek Türk ordusunun gerekse Rusların büyük kayıplar verdiği bu harekât sırasında askerler bir yandan -40 dereceye varan dondurucu soğuklarla mücadele etmeye çalışırken diğer yandan da açlık, susuzluk, hastalık ve ikmal güçlükleriyle mücadele etmeye çalışmıştır. Belirlenen güzergâhlarda karşılaşılan güçlükler, başta yazlık kıyafetleriyle harekâta katılmak durumunda kalan Üçüncü Ordu'yu etkilemiştir. Bu muharebede Üçüncü Ordu'dan 69 subay ile 1914 er şehit olmuşken 6170 asker yaralanmış, 5 subay kaybolmuş ve 3070 asker esir düşmüştür (Allahuekber

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Dağları ve Milli Parkı, 2015, s. 69-70; Demirtaş, 2015, s. 90-92; Eren, 2005, s. 341). 5 Ocak 1915'te nihayetlenen Sarıkamış Harekâtı'nın sonrasından hem Türk Ordusu hem de Ruslar çok sayıda kayıplar vermiştir. Genelkurmay kayıtlarına göre kayıp sayısı 60.000 olarak görülse de bazı kaynaklarda 90.000 olarak görölmektedir. Bu bağlamda Rusların verdiği kayıp ise 30.000 olarak kayıtlara geçmiştir (Sarı, 2017, s. 17-21; Tetik, vd., 2005, s. 74). Buna göre hayatını kaybeden askerlerin önemli bir kısmı Sarıkamış ilçesi yakınlarında Şehit olduğu için mevcut Őehitliklerin en büyüğu Allahuekber Dağları zirvesinde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Ağababa Őehitliđi, Allahuekber Tepe Őehitliđi, Bardız Geçidi Őehitliđi, Batı Kışla Őehitliđi, Çakırbaba Őehitliđi, Dikenli Tabya Őehitliđi, Divik Köyü Őehitliđi, Meçhul Asker Őehitliđi ve Soğanlı Őehitliđi diğer Őehitlikler arasında sayılabilir (Allahuekber Dağları ve Milli Parkı, 2015, s. 70). Dolayısıyla Allahuekber Dağları'nda yaşanan mücadele, tek bir yerde yaşanmış gibi algılansa da aslında Sarıkamış Harekâtı oldukça geniş bir alana yayılmış bir askerî harekâttır.

Tarihî bir olayı anma geleneği, genellikle tarihî olayın yıl dönümlerinde anma etkinlikleri, törenler ya da ritüellerle hatırlanmaktadır. Bu bağlamda Sarıkamış Harekâtı'nın tarihteki önemini ortaya koymak ve geçmişte yaşananları hatırlamak için çeşitli etkinliklerin düzenlendiği bilinmektedir. Buna göre Türkiye'nin farklı birçok yerinde düzenlenen etkinliklerden birkaçı özetlenerek sıralanmıştır.

Sarıkamış Harekâtı'nın 100. yılı etkinlikleri kapsamında, Sarıkamış'ta TBMM Başkanı başta olmak üzere aralarında bakan, milletvekili, vali, belediye başkanı, farklı illerden gelen öğrenciler ve vatandaşların da bulunduğu "Türkiye Őehitleriyle Yürüyor" başlıklı 8,5 km'lik anma yürüyüşü 4 Ocak 2015 yılında düzenlenmiştir (Cankurtaran, 2015, s. 2).

20 Ocak 2020'de Kars Bilim ve Sanat Merkezi'nde Sarıkamış Harekâtı'nı ve bu harekât sırasında Şehit olan askerleri anlatan bir resim sergisi açılmıştır. "81 İlin Gözünden Sarıkamış'ı Bilsem" isimli sergide, Türkiye'nin dört bir yanından 296 öğrenci ve 109 öğretmenin yaptığı 154 resim sergilenmiştir (Altunok, 2020).

27 Aralık 2023'te saat 19:00'da Cemil Meriç Gençlik Kültür ve Eğitim Merkezi'nde Sarıkamış: Beyaz Hüzün isimli tiyatro sahnelenmiştir. Düzenlenen sahnede Sarıkamış Harekâtı'na katılmak üzere Anadolu'nun

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

farklı şehirlerinden yola çıkan beş farklı insanın yaşam hikâyesi anlatılmıştır (Ümraniye Belediyesi, 2024).

Kars Kafkas Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'nde görevli olan bir öğretim üyesi, 5 Ocak 2024'te Sarıkamış Harekâtı sırasında donarak şehit olan askerlerin anısına üç boyutlu minyatürlerden oluşan bir sergi açmıştır. şehadete Yürüyüş ismi verilen serginin, anma programları boyunca ziyarete açık kalacağı duyurulmuştur (Zafer Gazetesi, 2024).

Bu bağlamda Sarıkamış Harekâtı'nın 100. yıl dönümüne rastlayan 22.12.2014'te Sarıkamış PTT Merkez Müdürlüğü ile Sarıkamış Halk Eğitim Merkezi'nde pul sergisi düzenlenmiştir. Bu sergide bir de mesai saati bitiminde imha edilmek üzere Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı Sarıkamış temalı filatelik bir ilk gün damgası kullanılmıştır (Pulhane, 2014a). Aynı tarihte satışa sunulan anma pulu, anma bloku ve ilk gün zarfına ise Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı başlığı altında detaylı bir biçimde yer verilmiştir.

Literatür Taraması

Ağaoğlu (2007), çalışmasında Sarıkamış Harekâtı kaynakçası başlığıyla bibliyografya oluşturmuştur. Bunun için cd, dergi, kitap, roman, kitap bölümü ve tezlerden faydalanmıştır. Hazırlanan bibliyografyada 7 adet cd ile 8 adet dergi, 8 adet tez ve 140 adet kitap referans olarak gösterilmiştir.

Erickson (2008), çalışmasında Osmanlı ordusunun 1915'te Doğu Anadolu'daki iletişim hatlarını, mimarisini ve lojistik duruşunu incelemiştir. Osmanlı ordusu açısından büyük kayıpların verildiği Sarıkamış Harekâtı sırasında isyancılar ve yerel muhalif güçler lojistik akışı ve iletişim hatları üzerinde tehdit oluşturmuştur. Sonuç olarak askerî sahada mücadele veren Osmanlı Ordusunun Sarıkamış Harekâtı sırasında askerî saha dışında yaşanan ayaklanmalarla da başa çıkmaya çalıştığı görülmüştür.

Solmaz (2009), çalışmasında Birinci Dünya Savaşı sırasında Sarıkamış Harekâtı'nın anısına dokunmuş bir kilim ile Cumhuriyet'in onuncu yıl kutlamaları nedeniyle dokutulmuş diğer bir kilimin hikâyesine yer vermiştir. Buna göre bölgenin Rus işgalinden kurtarılmasıyla birlikte yöre halkında derin bir heyecan oluşmuştur. Bu heyecanla birlikte bir aile

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

o günlerde yaşananların anısını, evinde dokutturduğu bir kilime yansıtmıştır. zerinde bayrak motifi, şiirsel ifadeler ve Hz. Süleyman'ın mührü bulunan bu kilimin sonraki yıllarda çeyiz olarak başka bir köye gittiği beyan edilmiştir. En son Sarıkamış'ın, Karapınar köyünde yaşayan bir ailenin muhafaza ettiği bu kilim benzersiz bir örnek olması nedeniyle incelenmeye değer görülmüş ve Ankara Etnografya Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Ağaoğlu (2010), 2007'de hazırlamış olduğu Sarıkamış Harekâtı bibliyografyasına eklediği yeni eserlerle birlikte konuları 42 başlık altında toplamıştır. Buna göre akademik dergilerde yayımlanmış makaleler, anılar, denemeler, belgeseller, filmler, hikâyeler, günlükler, mektuplar, şiirler ve tasnif edilmemiş yayınlar bu konulardan birkaçını oluşturmaktadır. Sonuç olarak yapılan tasniflerle birlikte bibliyografyadaki referans sayısı, 1647'ye ulaşmıştır.

Yirik ve Seyitoğlu (2014), alışmasında Türkiye'deki savaş alanlarını inceleyerek Sarıkamış Savaş Alanı'nı hüzün turizmi kapsamında ele almıştır. Bunun için öncelikle hüzün turizminin tanımı yapılarak kapsamı belirlenmiştir. Sonrasında savaş alanlarına değinilerek Türkiye'deki hüzün turizmi potansiyeli belirlenmiştir. Buna göre Anıtkabir, Tarih Sinop Cezaevi, Çanakale Savaşları ve Beyaz Hüzün Sarıkamış Harekâtı Türkiye'deki hüzün turizmi alanları olarak belirlenmiştir. Sonuçta, Sarıkamış Savaş Alanı'nın yıllık ortalama doksan bin kişi tarafından ziyaret edildiği grlmştir. Bu nedenle ziyaretçi sayısının arttırılması için daha çok çalışmalar yapılması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Demirtaş (2015), çalışmasında diğer araştırmalardan farklı olarak Sarıkamış Harekâtı'nı Rus kaynakları üzerinden inceleyerek Türk kaynaklarıyla karşılaştırmıştır. Buna göre öncelikle Allen, W.E.D. ve Paul Muratoff'a ait *Kafkas Harekâtı: 1828-1921 Türk-Kafkas Sınırındaki Harplerin Tarihi* isimli eser ile Ramazan Balcı'ya ait *Tarihin Sarıkamış Duruşması* isimli eser, döneme tanıklık eden Rus General Nikolski'nin hatıratıyla birlikte incelenmiş sonrasında Fahri Belen, İhsan Latif, Liman von Sanders, şerif İlden ve Ziya Nur Aksun'un anılarından faydalanılarak çalışmanın bütünlüğü sağlanmıştır. Sonuç olarak askerlerin birçoğunun yazlık kıyafetlerle cephede buldukları, bu nedenle savaşamadan donarak yaşamlarını yitirdikleri grlmştir. Hayatta kalan birçok askerin ise Ruslara esir düşerek zor şartlar altında esir kamplarında yaşadıkları

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

kayıtlara geçmiştir. Cepheden dönenler ile esir kamplarından firar edenlerin, temizlik zafiyeti nedeniyle tifüs hastalığına yakalandıkları anlaşılmıştır. Aynı şartlarda yaşayan ve daha iyi organize olan Rus askerleri ise mevcut durumu avantajlı bir hâle çevirmeyi başarmıştır. Dolayısıyla askerî harekâtın belirli bir plan dâhilinde yapılmadığı, harekâtın seyrinin, komuta kademesinde yer alanların kişisel ihtirasları doğrultusunda şekillendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Zengin (2023), alışmasında Sarıkamış Harekâtı sırasında donarak hayatını kaybeden şehitlerin anısına yapılan anıtsal nitelikteki kardan heykeller çalışmasını ele almıştır. Anma geleneği çerçevesinde gerçekleştirilen etkinliklerde Osmanlı-Rus Savaşı sırasında hayatını kaybeden askerlerin temsillerine yer verilmiştir. Kardan figürlerle yapılan bu temsilde, askerlerin zorlu kiş şartları altında verdikleri mücadele kompozisyona yansımıştır. Klasik anıtsal yapılardan farklı olan kardan heykeller çalışmasıyla birlikte, donarak şehit olan askerlerin acı ve hzünleri yansıtılmaya çalışılmıştır.

Araştırma Metodolojisi

Bu bölümünde çalışmanın amacı, önemi, araştırma sorusu, toplanan veriler ve verilerin analizleriyle ilgili bilgilendirmelerde bulunulmuştur.

Araştırmanın Amacı, nemi ve Araştırma Sorusu

Çalışmanın amacı, Sarıkamış Harekâtı konulu filatelik tasarımları tespit etmeye çalışmaktır. Günümüze kadar yapılmış çalışmalarda genellikle Sarıkamış Harekâtı'nın askerî boyutu ele alınmışken diğerlerinden farklı olan bu çalışmada, Sarıkamış Harekâtı'nın (anma pulu, anma bloku, ilk gün zarfları ve özel tarih damgalı zarf) filatelik tasarımlara yansımaları ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışmada řu soruların yanıtı aranmaktadır:

Sarıkamış Harekâtı konulu etkinlikler nelerdir?

Sarıkamış Harekâtı'nı konu alan filatelik tasarımlar ne zaman emisyon programına dâhil edilmiştir?

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Araştırmanın Verileri

Çalışmaya ait veriler, Bulgular kısmında sıralanmıştır. Bu veriler *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı ile Sarıkamış 2014 Pul Sergisi ve Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* konularından oluşmaktadır. Veriler, 2014-2016 yılları arasında satışa sunulan bir adet anma pulu, iki adet anma bloku, üç adet ilk gün zarfı ve bir adet özel tarih damgalı zarftan oluşmaktadır. *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı* konulu filatelik tasarımlar doğrudan *Sarıkamış Harekâtı* konusunu içermekteyken *Sarıkamış 2014 Pul Sergisi ve Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* konulu filatelik tasarımlar, Sarıkamış Harekâtı'yla ilgili olmayıp Sarıkamış Harekâtı'nın yaşandığı yerleri ve Sarıkamış Şehitler Anıtı konularını içerdigi için çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Nitel araştırma yöntemleri içerisinde bir veri toplama yöntemi olan doküman taramasıyla toplanan veriler, kronolojik sıraya konularak yorumlanmıştır. Bunun için ilk önce güvenilirlik ve temsil edilebilirlik açısından kontrol edilen yayınlar (kitap, rapor, tez, bildiri ve makale) üzerinden literatür oluşturulmuş, sonrasında kişisel arşiv ve kurumsal web sayfalarından toplanan görsellerle çalışmanın kurgusu oluşturulmuştur.

Bulgular

Araştırmanın bulguları, 22.12.2014'te anma serisi olarak satışa sunulan bir adet anma pulu ile bir adet pul portföyü ve 22-26.12.2014 tarihleri arasında *Sarıkamış 2014 Pul Sergisi*'nde satışa sunulan bir adet özel tarih damgalı zarf ile 12.07.2016'da satışa sunulan bir adet pul ve iki adet ilk gün zarfından oluşmaktadır. Ayrıca 22.12.2014 tarihli pul portföyünün içerisinde aynı yıl satışa sunulan anma pulu ile bir adet seri numaralı anma bloku ve bir adet ilk gün zarfı eklenmiştir.

Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı

Görsel 1'de 22.12.2014'te satışa sunulan ve *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı* konulu çalışmayı oluşturan 1,25 TL bedelli bir adet anma puluna yer verilmiştir. PTT Matbaası Ankara adresinde dijital baskı yöntemi kullanılarak 100.000 adet olarak basılan pulun grafik tasarımını

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Deniz Kahveci yapmıştır. Görsel 1'deki anma puluna, diğer filatelik materyallerden farklı olarak hem 2014 yılı pul emisyon programı hem de aynı tarihte tedavüle çıkarılan pul portföyünün içerisinde yer verilmiştir (Pulhane, 2014a). Yatay bir forma sahip olan bu tasarımda, turkuaz zemin rengi üzerine Őeffaf bir formatta *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı* ifadesi yerleştirilmiştir. Beyaz kar örtüsünün hâkim olduğu kompozisyonda 100 sayısının içerisinde, arka fonda Sarıkamış Şehitler Anıtı ve bölgede oldukça yaygın olarak görülen sarıçam ormanları konumlandırılmıştır.

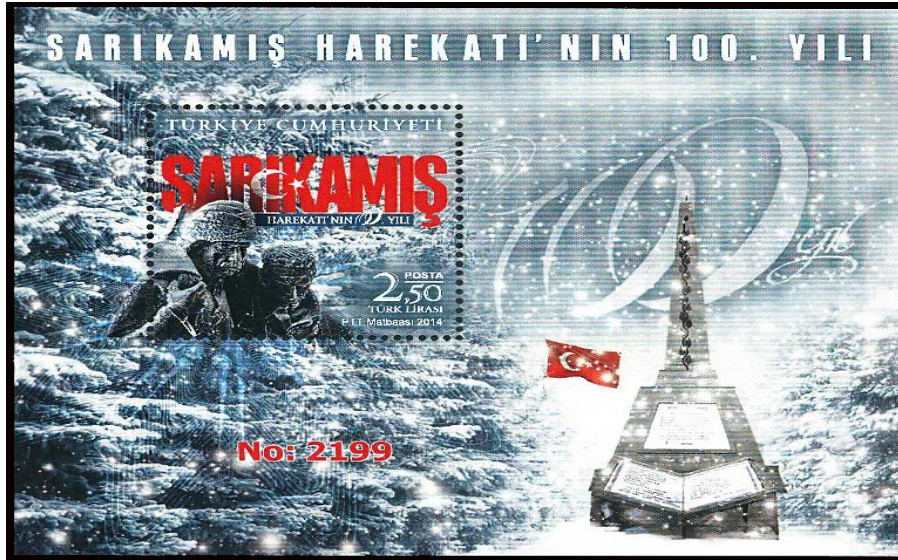

Görsel 1: *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı* Konulu Anma Pulu 52x36 mm (Kişisel arşıvden).

Görsel 2'de 22.12.2014'te *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı* konulu pul portföyü içerisinde satışa sunulan 2,50 TL bedelli bir adet seri numaralı anma blokuna yer verilmiştir. PTT Matbaası Ankara adresinde dijital baskı yöntemi kullanılarak 3.000 adet olarak basılan portföydeki pulun grafik tasarımını Deniz Kahveci yapmıştır. Pul portföyü içerisinde yer alan seri numaralı anma blokuna, 1'den başlanarak 3000'e kadar numara verilmiştir (Pulhane, 2014a). Yatay bir forma sahip olan bu tasarımda, marjlara kadar

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

baskı uygulanmış olup turkuaz zemin rengi üzerine Sarıkamış Harekâtı'nın anlam ve önemini belirten betimlemeler yerleştirilmiştir. Beyaz kar örtüsünün hâkim olduğu tasarımda, sol kısma bölgede oldukça yaygın olarak görülen sarıçam ormanları, sağ kısma Sarıkamış Şehitler Anıtı, altın orana ise Türk bayrağı konumlandırılmıştır. Yine tasarımın sol kısmına, dantellerine kadar baskı uygulanmış ve kare formda bir pul oluşturulmuştur. Pulun içerisine, yürüyemeyecek durumda olan bir askeri, omuzuna attığı kolundan tutarak taşımaya çalışan başka bir asker figürü yerleştirilmiştir. Ayrıca askerlerin hemen üzerine, yaşanan acıyı betimlemek için kırmızı renk tonuyla, Sarıkamış ifadesi yazıldığı görölmektedir.

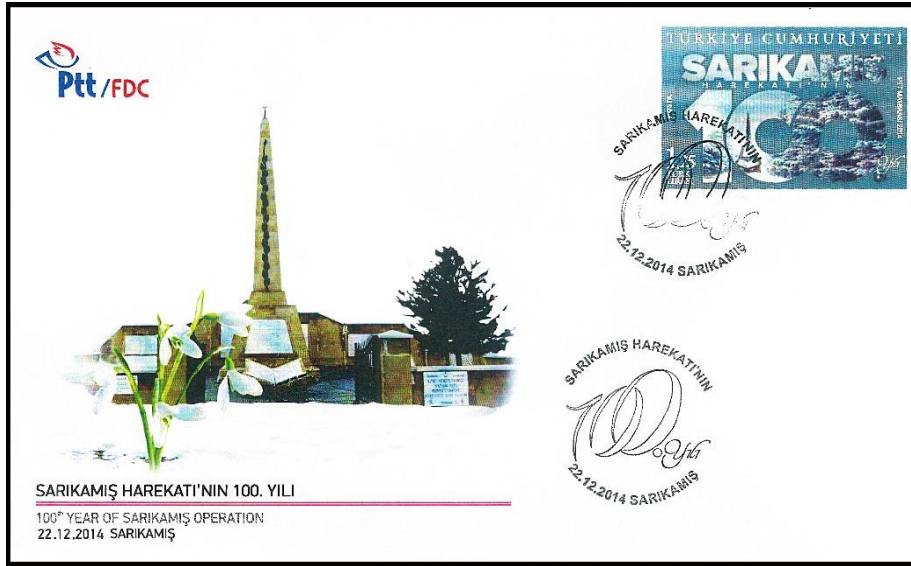
Görsel 2: *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı* Konulu Seri Numaralı Anma Bloku 110x90 mm (Kişisel arşıvden).

Görsel 3'te 22.12.2014'te Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı konulu pul portföyü içerisinde satışa sunulan 2,00 TL bedelli bir adet ilk gün zarfına yer verilmiştir. Pul portföyü içerisinde yer alan ilk gün zarfının baskı sayısı 3.000 adet iken ek bir emisyonla birlikte aynı ilk gün zarfından 3.000 adet daha bastırılmıştır (Pulhane, 2014a). Yatay bir forma sahip olan bu tasarımda, sol kısma yanı başında bir am ağacı bulunan Sarıkamış

**Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 12, 2024 Bahar,
e-ISSN: 2651-4605**

Aycil, S. (2024). Sarıkamış Harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

şehitler Anıtı, sağ kısma Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı anısına satışa sunulan 1,25 TL bedelli anma pulu konumlandırılmıştır. Sarıkamış şehitler Anıtı'nın sol önyüzünde henüz yeni açmış bir kardelen çiçeği yer alırken hemen altında Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı ifadesinin Türkçe ve İngilizce karşılıkları yer almaktadır. Yine hem pulun hem de ilk gün zarfının üzeri, içeriğe uygun olarak tasarlanmış bir filatelik damga ile mühürlenmiştir.

Görsel 3: *Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı* Konulu İlk Gün Zarfı 180x110 mm (Kişisel arşivden).

Sarıkamış 2014 Pul Sergisi

Üzerinde anma pulu ya da pul baskısı bulunan ancak üzerindeki damganın konusuyla ilgili herhangi bir tasarım bulunmayan filatelik zarflar özel tarih damgalı zarf olarak tanımlanmıştır (Filateli Sözlüğü, 2016). Buna göre 01.01.2009 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanan özel tarih damgalı zarfların tamamı Posta ve Telgraf Teşkilatı A.ř. tarafından üretilerek satışa sunulmuştur (Pulhane, 2014b).

Görsel 4'te 22-26.12.2014 tarihleri arasında Sarıkamış Halk Eğitim Merkezi'nde açılan *Sarıkamış 2014 Pul Sergisi*'nde satışa sunulan

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

1,75 TL bedelli özel tarih damgalı zarfa yer verilmiştir. Üretim sayısı 400 adet ile sınırlandırılan filatelik zarflar sergi süresince özel tarih damgasıyla mühürlenmek suretiyle alıcılarına teslim edilmiştir (Pulhane, 2014b). Yatay bir forma sahip olan bu tasarımda, sol kısma gagasında mektup taşıyan bir posta güvercininin silueti konumlandırılmışken sağ kısma Jandarma Genel Komutanlığının 175. Kuruluş Yıl Dönümü anısına satışa sunulan 1,25 TL bedelli anma pulu konumlandırılmıştır. Sade bir görsellik arz eden anma pulunun ve filatelik zarfın üzeri Sarıkamış Harekâtı içerikli özel tarih damgasıyla mühürlenmiştir.

Görsel 4: Sarıkamış 2014 Pul Sergisi 'nde Satışa Sunulan Özel Tarih Damgalı Zarf (Pulhane, 2014b).

Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar

Allahuekber Dağları ile Sarıkamış ormanlarını kapsayan toplam 22 bin 980 hektarlık alan, 2004 yılı itibarıyla Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı olarak ilan edilmiştir. Erzurum ve Kars illeri içerisinde yer alan milli parkın, 2000 ile 3000 metre arasında değişen yüksekliklere sahip olduğu bilinmekle birlikte 1914-1915 yılları arasındaki Sarıkamış Harekâtı sırasında donarak hayatını kaybeden askerlerin anısına inşa edilen

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Sarıkamış Şehitler Anıtı bu alanda bulunmaktadır (Allahuekber Dağları ve Milli Parkı, 2015, s. 69-70).

Görsel 5'te, 12.07.2016'da satışa sunulan ve *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* konulu çalışmayı oluşturan 3,20 TL bedelli bir adet anma blokuna yer verilmiştir. PTT Matbaası Ankara adresinde dijital baskı yöntemi kullanılarak 100.000 adet olarak basılan pulun grafik tasarımı Nuray Çalı yapmıştır (Pulhane, 2016). Yatay bir forma sahip olan ve doğrudan görsel kullanımına yer verilen bu tasarımda sol kısma Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı'ndaki yaban hayatını betimleyen hayvan figürleri, sağ kısma ise Sarıkamış Şehitler Anıtı konumlandırılmıştır. Beyaz kar örtüsünün bütün doğayı kapladığı bu tasarımın solunda kalan ½'lik alana dantellerine kadar baskı uygulanmış ve kare formda bir pul oluşturulmuştur. Pulun altın oranına illüstratif çizimlerle yaban hayvanları (ayı, dağkeçisi ve kurt) yerleştirilmişken üst ve alt kısmında kalan alanlara künye ve değer bilgilerini gösteren ifadeler yerleştirilmiştir. Ayrıca hem pulun hem de kompozisyondaki orta kısmın birbirinden kolaylıkla ayrılabilmesi için yatay yönde iki sıra hâlinde perforaj işlemi uygulanmıştır.

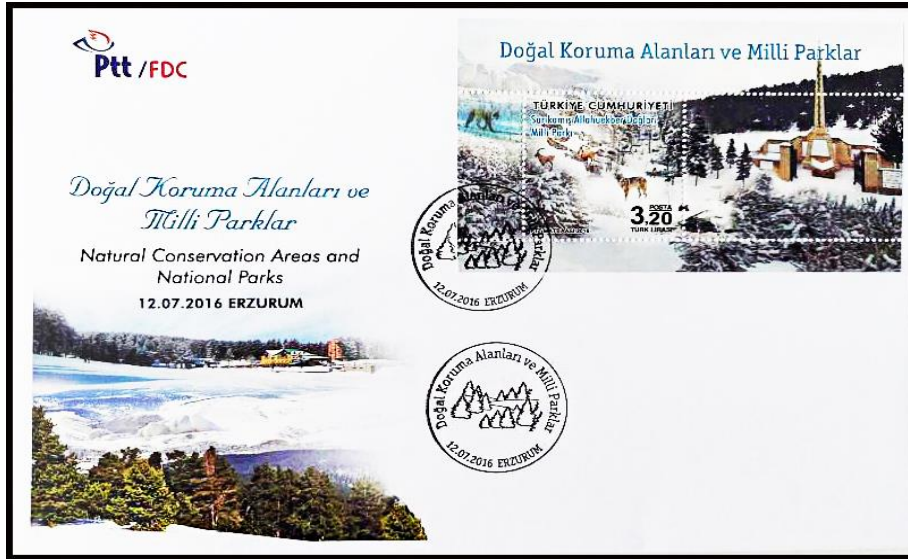

Görsel 5: *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* Konulu Anma Bloku 105x65 mm (Pulhane, 2016).

**Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 12, 2024 Bahar,
e-ISSN: 2651-4605**

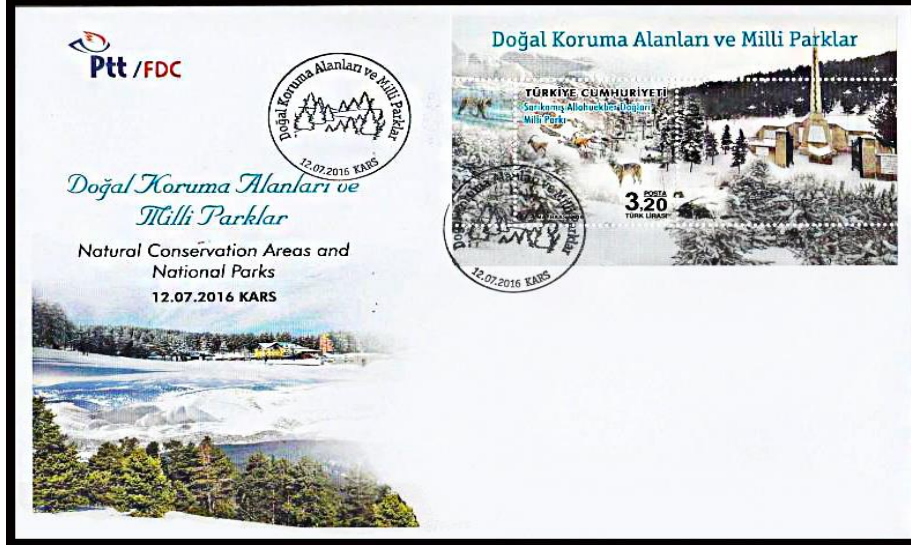
Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Görsel 6 ve 7’de, 12.07.2016’da satışa sunulan ve *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* konulu çalışmayı oluşturan 2x4,00 TL bedelli iki adet ilk gün zarfına yer verilmiştir. Üretim adedi 2x2.500 adet ile sınırlı tutulan ilk gün zarfları, aynı gün Erzurum (Çarşı PTT Merkez Müdürlüğü) ve Kars (Çarşı PTT Merkez Müdürlüğü) adreslerinde ilk gün damgasıyla mühürlenmek suretiyle satışa sunulmuştur (Pulhane, 2016). Yatay bir forma sahip olan bu tasarımda sol alt kısma beyaz kar örtüsü altında kalmış uçsuz bir kış manzarası, hemen üstüne arkasında sarıçam ormanları bulunan bir yerleşim birimi konumlandırılmıştır. Sağ kısma ise, *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* konulu çalışma anısına satışa sunulan 3,20 TL bedelli anma bloku yerleştirilmiştir. *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* ifadesinin Türkçe ve İngilizce karşılıklarına yer verilen bu tasarımdaki pul ve ilk gün zarfının üzeri, yine içeriğe uygun olarak tasarlanmış bir filatelik damga ile mühürlenmiştir.

Görsel 6: *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* Konulu İlk Gün Zarfi Erzurum (Pulhane, 2016).

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Görsel 7: *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar* konulu ilk gün zarfı Kars (Pulhane, 2016).

Tartışma ve Sonuç

Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönemde yaşanan birçok tarihi olgunun doğrudan ya da dolaylı olarak filatelik tasarımlara konu edildiği bilinmektedir. Bu bağlamda tarihi olgular hakkında, belirli yıllara tekabül eden zamanlarda, örneğin Harf İnkılabının onuncu yılı, Sivas Kongresi'nin ellinci yılı Türkiye Cumhuriyeti'nin yetmiş beşinci yılı veya Gümrü Anlaşması'nın yüzüncü yılında filatelik tasarımlar çıkarılmıştır. Buna göre, 2024 yılı itibarıyla yayımlanmış olan pul emisyon programları incelendiğinde, 1915-2014 yılları arasında Sarıkamış Harekâtı'nın hiçbir biçimde filatelik çalışmalara konu edilmediği anlaşılmıştır.

Sarıkamış Harekâtı konulu çalışmalarda, genellikle askerî harekât sırasında çekilmiş fotoğraflara yer verilmektedir. Çekilen bu fotoğraflarda ise genellikle soğuk ve karlı hava koşulları ile askerî harekâta yön veren komuta kademesinden subaylar ve yakın çevrelerindeki askerler görülmektedir. Buna göre Sarıkamış Harekâtı'nı tarihi süreç içerisinde ele alan çalışmalarda, çoğunlukla dönemin koşullarını yansıtan ve doğrudan arşiv belgesi niteliği taşıyan doküman, pusula, harita ve fotoğraf gibi

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

görseller kullanılmışken sonraki süreçte daha çok tiyatro, minyatür sanatı, resim yarışması ve pul sergisi gibi etkinliklerle konunun anlam ve önemine dikkat çekmeye çalışan argümanlar kullanılmıştır. Dolayısıyla günümüze kadar tasarlanmış filatelik çalışmalarda gerek askerî nitelikli belgeler gerekse fotoğraf kullanımı gibi detaylar göz ardı edilmiştir. Yapılan çalışmalarda çoğunlukla, sanatçı görüşünü yansıtan betimlemelere yer verilmiştir.

Dolayısıyla bu çalışmadaki pul tasarımları üzerine yapılan değerlendirmeler hem Sarıkamış Harekâtı'na duyarlılık kazandırmakta hem de oluşturduğu farkındalıkla birlikte filatelik ürünlerin önemine dikkat çekerek etkili bir iletişim aracı olarak kullanılmasına olanak sağlamaktadır.

Yazar Katkı Oranları ve Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma tek yazarlı olup yazar katkısı yüzde yüzdür. Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720

Kaynakça

- Allahuekber Dağları ve Milli Parkı. (2015). *Actual Medicine*, 23(1), 69-71.
- Ağaoğlu, B. (2007). *Sarıkamış Harekâtı kaynakçası*. (1. Baskı). İstanbul: İkarus.
- Ağaoğlu, B. (2010). *Sarıkamış Şehitleri Kaynakçası (1914-2009) (Sistematik)*. Erişim Adresi: https://www.mikrobeta.com.tr/dosyalar/210_274.pdf (Erişim: 01.02.2024).
- Altunok, B. (2020). *81 ilin gözünden Sarıkamış resimleri sergisi*. Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/81-ilin-gozunden-sarikamis-resimleri-sergisi-41423638> (Erişim: 03.02.2024).
- Cankurtaran, E. (Ed.). (2015, Ocak). Sarıkamış Harekâtı'nın 100. Yılı "Türkiye Őehitleriyle Yürüyor" anma etkinliği, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Bülteni*, 203, 2-6.
- Demirtaş, A. A. (2015). *Rus Kaynaklarına Göre Sarıkamış Harekâtı*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, Ö. (2005). *Sarıkamış'a giden yol rehin alınan imparatorluk*. (1. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Erickson, E. J. (2008). The Armenians and Ottoman military policy, 1915. *War in History*, 15(2), 141-167. <http://www.jstor.org/stable/26070763>
- Filateli Sözlüğü. (2016). *Filateli terimler*. https://www.filateli.gov.tr/docs/2016_filateliterimler.pdf (Erişim: 29.04.2024).
- Günaydın, Y., Eken, O. Y., Yumuk, B. ve Gemici, M. (Yay. Haz.). (2013). Sarıkamış Muharebesi. *Türkiye Muharip Gaziler Derneği Dergisi*, 27(129), 13-14.
- Öğün, T. (2019). Sarıkamış Harekâtı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 470-473.
- Öksüz, H. ve Usta, V. (2014). I. Dünya Savaşı sırasında Rus Donanmasının Trabzon ve çevresini bombalaması. *Türkiyat Mecmuası*, 24(1), 25-51. <https://doi.org/10.18345/tm.22447>.

- Aycil, S. (2024). Sarıkamış harekâtı temalı filatelik tasarımlar üzerine bir araştırma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 35-52. DOI: 10.54557/karataysad.1458720
- Pulhane. (2014a). *Sarıkamış Harekâtının 100. Yılı*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201429.html#igz201429> (Erişim: 05.02.2024).
- Pulhane. (2014b). *Sarıkamış 2014 Pul Sergisi 22-26.12.2014 SARIKAMIŐ*. <https://www.pulhane.com/OzelGunDamgaSayfalari/ot201445.html> (Erişim: 29.04.2024).
- Pulhane. (2016). *Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201614.html> (Erişim: 09.02.2024).
- Sadıgov, R. (2019). Rus kaynaklarına göre Sarıkamış Harekâtı. *SUTAD*, (46), 279-302.
- Sarı, İ. (2017). *Sarıkamış Şehitleri*. (1. Baskı). Antalya: Net Medya Yayıncılık.
- Solmaz, G. (2009). Sarıkamış tarihinde iki kilim iki lider. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 41, 335-350.
- Taşyürek, M. (2019). *Anılarla Sarıkamış*. (1. Baskı). İstanbul: Ravza Yayınları.
- Tetik, A., Kiper, S., Seven, A. ve Demirtaş, S. (Ed.). (2005). *Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi Harekâtı 1935 Yılında Harp Akademisinde Verilen Konferanslar*. Ankara: Genelkurmay Basım Evi.
- Ümraniye Belediyesi. (2024). *Sarıkamış*. <https://umraniye.bel.tr/tr/main/eventcalendar/sarikamis/4132> (Erişim: 12.03.2024).
- Yirik, Ő. ve Seyitoğlu, F. (2014). Hüzün turizmi ve mabetleşme süreci kapsamında "Sarıkamış". (ss. 754-765). Kasım 13-16, 15. *Ulusal Turizm Kongresi*, Ankara.
- Zafer Gazetesi. (2024). *Sarıkamış'ta üç boyutlu sergi*. <https://zafergazetesi.org/haber/18685595/sarikamista-uc-boyutlu-sergi> (Erişim: 12.03.2024).
- Zengin, M. H. (2023). Ortak hüzün Sarıkamış kardan anıt heykel ve anma geleneği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(44), 2044-2062. <https://doi.org/10.12981/mahder.1384091>.